

Олег Тимша
студент гр. ФМСм-11,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль
Науковий керівник: к.е.н., доцент Інна Гуцул

ВПЛИВ НЕТАРИФНИХ ЗАХОДІВ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ

Протягом останніх років саме нетарифні заходи набули поширення у міжнародній практиці, і на сьогодні саме вони, а не тарифи, створюють головну загрозу наявній світовій торговельній системі, що склалася останніми десятиліттями.

На практиці держава застосовує нетарифні обмеження здебільшого у наступних випадках: за різкого погіршення платіжного балансу країни, якщо її від'ємне сальдо перевищує 25% від загальної суми валютних зобов'язань країни; необхідності поповнення державного бюджету країни; в разі досягнення максимального рівня зовнішньої заборгованості, встановленого урядом країни, (понад 50% валового внутрішнього продукту); коли суттєво порушується рівновага між певними групами товарів на національному ринку; в разі великої різниці між цінами на національному та світовому ринках; як відповідь на дискримінаційні дії інших держав, у разі порушення суб'єктом зовнішньоторговельної діяльності правових норм даної діяльності, що встановлено законодавством країни тощо [1].

Наразі нетарифні заходи є найбільш ефективним елементом зовнішньоторговельних політик країн з наступних причин [1]:

1) нетарифні заходи регулювання міжнародної торгівлі, як правило, не пов'язані з будь-якими міжнародними обов'язками. Тому обсяг і методика їх застосування цілком регулюється національними державними органами і встановлюється в рамках господарського і технічного законодавства країни, що дає змогу уряду вільно маніпулювати різними видами нетарифних заходів;

2) за допомогою гнучкості нетарифних заходів дозволяють брати до уваги конкретну ситуацію, яка склалася у світовій економіці і застосовувати адекватні заходи захисту національного ринку в рамках встановленого терміну;

3) нетарифні заходи зазвичай не призводять до негайного підвищення цін на товари, а відповідно не є додатковим податковим тягарем для споживача;

4) нетарифні заходи є більш зручні в досягненні бажаного результату в зовнішньоторговельній політиці.

До переваг нетарифних заходів можна віднести досить просту процедуру їх застосування, високу ефективність та оперативність. Система нетарифних заходів забезпечує запланований рівень виконання поставлених завдань: утримання, зменшення або збільшення імпорту у визначених межах, забезпечення встановленого рівня імпорту та експорту по відношенню до конкретних країн, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, конкретних груп товарної номенклатури. Крім того, значна частина цих обмежень (наприклад, технічні бар'єри) носять прихований характер, що також є важливим для

реалізації цілей держави в митній сфері. Поряд з цим нетарифні заходи можуть встановлюватись за рішеннями різних органів державної і місцевої влади, тобто можуть діяти на різних рівнях.

Специфічні характеристики та переваги нетарифних інструментів, у порівнянні з тарифними, створюють для уряду значні можливості для вільного маніпулювання нетарифними заходами, що може бути ефективною формою узгодження міждержавних економічних відносин на основі взаємності і широко використовується в процесі міждержавних переговорів.

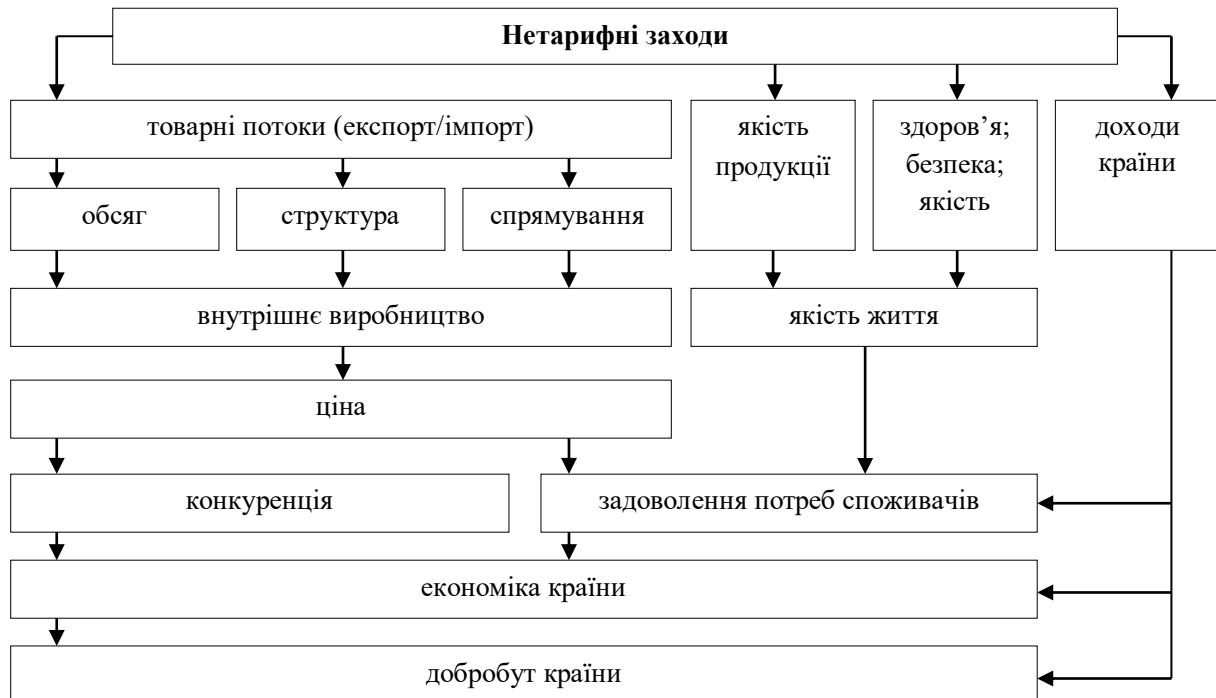
Застосування нетарифних заходів в міжнародній торгівлі впливає на:

– торгівлю, наприклад, скорочення частоти застосування нетарифних заходів вдвічі – з, приблизно, 10% до 5% - призведе до зростання торгівлі на 2-3%, а один день затримки поставки товарів скоротить вартість експорту на 1%, в разі торгівлі сільськогосподарською продукцією – на 7% [2];

– конкурентоспроможність і ціни. Так, нетарифні заходи збільшують пов'язані з торгівлею витрати: вартість відповідності технічним нормам; бюрократичні процедури видачі дозволів та ліцензій;

– на рівень бідності – нетарифні заходи призводять до збільшення вартості основних продуктів харчування і товарів першої необхідності для найбідніших верств населення, наприклад, в Африці санітарні та фітосанітарні заходи збільшують вартість основних продуктів харчування на 13-15%, а кількісні обмеження – ще на 20% [2];

– на економіку країни та добробут в цілому (рис. 1).

Рис. 1. Напрямки впливу нетарифних заходів регулювання міжнародної торгівлі на економіку і добробут

Джерело: розроблено автором

В першу чергу нетарифні заходи скорочують обсяги імпорту; підвищують ціни на імпорتنі товари, що в свою чергу може негативно вплинути на галузі,

що використовують імпорتنі товари для переробки та виготовлення готової продукції; змінюють еластичність попиту на імпорتنі товари (нетарифні заходи досить часто призводять до зміни нахилу кривої попиту на імпорт і тим самим вони змінюють чутливість (реакцію) імпорту до цінових змін). Також зміна еластичності попиту за допомогою нетарифних заходів може призвести і до інших подій, наприклад, до зміни тарифів. Дійсно підвищення тарифу на готову продукцію зменшить свій захисний ефект, якщо нетарифні заходи зменшать еластичність попиту на важливу проміжну продукцію [2].

Необхідно відмітити, що за допомогою нетарифних заходів (наприклад, квот) встановлюється певний обсяг імпорту і не дозволяється його збільшувати, навіть, якщо зросте попит. Поряд з цим подібним чином діють і інші нетарифні методи, які фіксують абсолютний рівень цін або технічних характеристик.

Так, нетарифні заходи суттєво впливають на напрямки й обсяги міжнародних потоків товарів, ціну на внутрішньому ринку, втрати та вигоди споживачів, виробників, доходи країни в цілому та інше. Поряд з цим нетарифні заходи деформують характер розподілу ресурсів в економіці, затримуючи їх в неефективних галузях або направляючи їх в ці галузі в директивному порядку.

Нетарифні заходи мають перерозподільчий характер і помітно деформують структуру доходів різних соціальних груп. Перерозподільчий характер нетарифних заходів полягає в тому, що в окремих випадках з підвищенням переваг для однієї категорії суспільства (здебільшого для виробників) за рахунок скорочення добробуту іншої (здебільшого споживачів) при зниженому в результаті застосування нетарифних заходів рівня загальної суми доходів. Проте, з іншої сторони, за допомогою нетарифних заходів забезпечується оптимальне для національної економіки співвідношення переваг і недоліків від зовнішньоторговельної діяльності.

Наразі економісти часто стверджують, що нетарифні заходи впливають на торгівлю неоднозначніше в порівнянні з тарифами, які базуються на ціновій та прозорій політиці. Наприклад, згідно СОТ більшість нетарифних заходів були введені за останні пару років з початку глобальної економічної кризи, проте вони розглядалися як політичні заходи обмеження вільного переміщення товарів.

Нетарифні заходи мають інтенсивніший протекціоністський характер в порівнянні з митним тарифом. Застосування нетарифних заходів відносно імпорту, а саме, податків на імпорт, акцизів, прикордонних зборів, зборів за оформлення імпорту тощо в більшості випадків призводить до підвищення цін на імпорتنі товари, що в свою чергу зменшує попит їх на внутрішньому ринку, і в принципі є подібними до дії митних тарифів. В результаті покупці віддають перевагу товарам національного виробника. Таким чином, заходи нетарифного регулювання стримують конкурентоспроможність товарів зарубіжного виробника. Крім того, заходи нетарифного регулювання можуть носити і неподатковий характер, тобто підвищення цін на імпорт може бути спричинене і адміністративним впливом, і механізмом ринку. Наприклад, кількісні

обмеження на імпорт товарів зменшують їх пропозицію на внутрішньому ринку, а відповідно підвищують рівень незадоволеного попиту, що в свою чергу сприяє зростанню цін на ці товари. В подальшому застосування нетарифних заходів призводить до організаційних, технологічних, фінансових і інших видів витрат, вартість яких входить до кінцевої ціни товарів. Таким чином, нетарифні заходи можуть виконувати функції митних тарифів. Але на відміну від митних тарифів, які не можуть повністю закрити доступ іноземних товарів на національний ринок, нетарифні заходи мають можливість нейтралізувати повністю зарубіжні товари на національному ринку або чітко встановити конкретний обсяг імпорту [2].

Таким чином, на сьогодні існує ряд проблем, пов'язаних із оцінюванням ефекту застосування нетарифних заходів, через складнощі і обмеження кількісної оцінки. Розв'язання цих проблем є досить важливим для подальшого вдосконалення правил нетарифного регулювання в рамках СОТ. Наприклад, незважаючи на те, що в рамках існуючих систем преференцій для країн з низьким рівнем доходів тариф на експорт їх сільськогосподарської продукції є низьким (в середньому близько 5%). При додаванні ефекту адвалорного еквівалента нетарифних заходів загальні обмеження досягають приблизно 27%, що демонструє прихований характер впливу таких заходів [3].

Список використаних джерел

1. Мельник Т., Пугачевська К. Нетарифне регулювання у країнах ЄС. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2014. № 2. С. 15-28.
2. Краснікова Н. О. Глобальні детермінанти сучасного торговельного протекціонізму. *Вісник Академії митної служби України*. Сер.: Економіка. 2013. № 2. С. 36-41.
3. Дем'янюк О. Актуальні проблеми нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2013. Вип. 4. С. 94-102.